

AZ INTÉZMÉNYRENDSZER FELÉPÍTÉSE

A mai közoktatási rendszerben a **tankötelezettség** korhatára 18 év, amelynek bemeneti pontja az ötödik életév betöltése. A teljes idejű, nappali tagozatos tankötelezettség 16 éves korig tart. 16 és 18 éves kor között pedig legalább részidős tanulási programokban kell részt venniük a fiataloknak.

Az iskolás kor előtti nevelés

A lengyel közoktatási rendszer legalsó szintjét az **óvoda** képviseli, ahová három éves kortól járhatnak a kicsik. A 3-4 éves korú gyerekek esetében a szülők maguk dönthetnek arról, hogy igénybe veszik-e ezt a szolgáltatást vagy sem. Attól a tanévtől kezdve azonban, amelyben a gyermek betölti az ötödik életévüket **iskolára felkészítő 0. osztályba** (*Oddział przedszkolny*) kell járniuk¹. A 0. évfolyam iskola-előkészítő foglalkozásait, a **nemzeti alaptantervben** e korosztály számára **rögzített elvárások szerint**, az óvodák vagy más, e tevékenység folytatására engedéllyel rendelkező intézmények szervezik meg.

Néhány statisztikai adat (2009/2010)

Intézménytípus	Az intézmények száma	A gyermekek létszáma	A teljes állású pedagógusok száma	A részmunkaidős pedagógusok száma
Óvoda és iskolára előkészítő egyéb intézmények együtt	17 447	983 600	58 508	4 728

Ebben az időszakban a 3-6 éves gyerekek 67,3 %-a járt ezekbe az intézményekbe. A városokban 81 % volt a korcsoporton belüli arányuk, vidéken azonban csak 48 %.

Az egységes, kötelező, nappali tagozatos oktatás intézményei

A minden tanuló számára egységes felkészítést nyújtó képzés **két szakaszra**, illetve intézménytípusra tagolódik: a hat évfolyamos elemi iskolára, illetve a három évfolyamos alapfokú középiskolára – ami így együtt többé-kevésbé a magyar általános iskola alsó és felső tagozatának feleltethető meg.

A **hat osztályos elemi iskolába** (*Szkoła podstawowa*) a jelen tanévig hét éves korukban léptek be a tanulók, 2012-től azonban már egy évvel korábban, hat évesen kezdik meg tanulmányaikat. Ez az intézménytípus két tagozatra oszlik.

- **Az első három éves, kezdő szakaszban egy tanító** foglalkozik a gyerekekkel minden műveltség-, illetve képességterületen – többé-kevésbé integrált tantárgyi keretek között. Csupán az angol nyelvet és a hittant tanítja más pedagógus. Első-második osztályban **semmilyen teszt vagy vizsga** nem jelenik meg a tanulási folyamatban, és a tanulók fejlődését az első három évben csak **szöveges formában értékeli** az iskola.
- **A második három éves szakaszban**, a negyedik évfolyamtól kezdődik el a tantárgyakra épülő, **több tanítós** oktatás. Ennek a szakasznak a **tantárgyai** a

¹ Ezt a minden gyerek számára kötelező oktatási formát 2004/2005. tanévben vezették be – akkor még a 6. életévüket betöltő gyerekek számára. A 2011/12. tanévtől kezdve azonban egy évvel leszállították a 0. évfolyam korhatárát.

következők: lengyel nyelv, történelem és állampolgári ismeretek, modern idegen nyelv, matematika, természetismeret, zene, művészet, technika, számítógépes ismeretek, testnevelés és hittan vagy erkölcsstan.

Az önálló tantárgyak mellett az iskoláknak gondoskodniuk kell róla, hogy az alábbi **kiemelt fejlesztési területek** is megjelenjenek a helyi tantervben, illetve a tényleges iskolai gyakorlatban: egészségnevelés, gazdasági oktatás, olvasás és médiaoktatás, szociális készségfejlesztés, családi életre nevelés, a helyi kulturális örökség megismerése, hazafias és állampolgári nevelés.

A negyedik évfolyamtól kezdődik el a tanulói teljesítmény **osztályzatokkal való értékelése**, melynek során hatfokú skálát használnak – lényegében hasonló értelmezéssel, mint Magyarországon. Ettől csupán a legjobbak számára fenntartott „kiváló” jelentésű 6-os osztályzat tér el.

Az országosan egységes általános képzés második szakaszát a **három évfolyamos alsó középiskola** (*Gimnazjum*) jelenti, amely széleskörű variációját kínálja a tantárgyi tartalmaknak – de csupán alapszinten. E képzési szakasznak az az alapvető feladata, hogy **segítséget nyújtson a gyerekeknek** saját képességeik és érdeklődési irányaik azonosításához, és ez által a továbbtanulási irányok megalapozott kiválasztásához.

Néhány statisztikai adat

Intézménytípus	Az iskolák száma (2008/2009)	A tanulók létszáma (2008/2009)	A teljes állású pedagógusok száma (2009/2010)	A részmunkaidős pedagógusok száma (2009/2010)
Elemi iskola	14 067	2 294 400	174 328	32 308
Alsó középiskola	7 204	1 381 400	81 539	18 040
Összesen:	21 271	3 675 800	255 867	50 348

A középfokú oktatás intézményei

A középfokon való továbbtanulás irányait döntő mértékben befolyásolja az a **pontszám**, amit a tanulók a 16 éves korban befejeződő egységes képzés végén érnek el. Ennek értéke két részből tevődik össze: egyrészt az alsó középfok tanulmányait lezáró bizonyítványban szereplő tantárgyi osztályzatokból, másrészt egy központi külső vizsgán elért eredményből. E pontszám azonban csupán erős orientációs értéknek tekinthető. A középiskoláknak lehetőségük van rá, hogy a diákok kiválasztása során egyéb szempontokat is mérlegeljenek.

Az egységes képzésből kikerülő diákok **négyféle iskolatípus közül választhatnak** – az általános képzést nyújtó felső középiskolától, a szakirányokkal kombinált középiskolákon, illetve technikumokon át az alapfokú szakiskoláig. Az egyes intézménytípusok legfontosabb jellemzői a következők:

- Az **általános képzést nyújtó felső középiskola** (*Liceum ogólnokształcące*) három évfolyamos. A tanulók jellemző életkora: 16-19 év. Az iskolatípus alapvető célja a diákok érettségi vizsgára, illetve felsőfokú tanulmányokra való felkészítése. Az oktatott tantárgyak: lengyel nyelv, két idegen nyelv, történelem, állampolgári ismeretek, kulturális tanulmányok, matematika, fizika és csillagászat, kémia, biológia, földrajz, bevezetés a vállalkozásstanba, információs technológia, testnevelés, honvédelmi gyakorlatok, osztályfőnöki óra, valamint a helyi tanterv által meghatározott egyéb tárgyak.

- A **specializált képzést nyújtó felső középiskola** (*Liceum profilowane*) – leginkább a magyar szakközépiskolának felel meg, amelyben érettségi vizsgával zárulnak a tanulmányok, de amely az általános műveltség mellett egyúttal valamilyen szakmai profilhoz kapcsolódó alapvető tájékozottságot is nyújt a diákok számára. A képzés időtartama ebben a típusban is három év. A célcsoport jellemző életkora szintén 16-19 év, és azonosak az oktatott tantárgyak is – kiegészülve az adott intézmény profiljának megfelelő szakmai tartalmakkal.
- A négy évfolyamos **technikum** (*Technikum*) egyszerre kínál érettségi vizsgára felkészítő elméleti, illetve valamilyen szakmai területhez kapcsolódó, technikus szakképesítés megszerzését célzó, gyakorlati képzést. A tanulók jellemző életkora: 16-20 év. Az iskolatípus általános képzése a líceumok programjához, míg a gyakorlati oktatás a technikumok számára készült speciális előírásokhoz igazodik. A technikumok jelenleg műszaki, gazdasági, orvosi-egészségügyi, művészeti, szociális és pedagógiai szakirányban képeznek fiatalokat. Az ilyen intézményben végzetek előtt két út áll nyitva: szakmai vizsga birtokában technikusként helyezkedhetnek el a munkaerőpiacon, vagy az érettségi vizsgát követően valamilyen felsőoktatási intézményben tanulhatnak tovább.
- Az **alapfokú szakképzést** nyújtó intézmények (*Zasadnicza szkoła zawodowa*) nagyobb részt kétkezi szalmákra készítik fel a fiatalokat – a konkrét szakmai területtől függően, 2 vagy 3 év alatt. A képzésnek a szakmai gyakorlat mellett részét képezi bizonyos mértékű közismereti oktatás is, amelynek tantárgyai a következők: lengyel nyelv, modern idegen nyelvek, történelem, állampolgári ismertek, kulturális tanulmányok, matematika, fizika és csillagászat, földrajz és környezetvédelem, bevezetés a vállalkozásba, információs technológia, testnevelés, honvédelmi gyakorlatok, osztályfőnöki. Az iskolát sikeresen befejező fiatalok szakmai vizsgát tehetnek, amelynek birtokában elhelyezkedhetnek a munkaerőpiacon.

A lengyel oktatási rendszer, azok számára, akik a középiskola egyik vagy másik típusának elvégzése után döntenek úgy, hogy mégis a korábban tervezettől eltérő irányban szeretnék folytatni tanulmányaikat, vagy a munkaerőpiacról szeretnének visszalépni a tanulás világába, **számos kiegészítő intézményt** (*Uzupełniająca liceum ogólnokształcące / Technikum uzupełniająca*) kínál. Ezek tevékenységébe bekapcsolódva a korábban szakmát szerző fiatalok felkészülhetnek az érettségi vizsgára és a felsőfokú továbbtanulásra. És ugyanígy, az értelmiségi pálya felé vezető útról letérni kívánók pedig szakmát szerezhetnek.

Néhány statisztikai adat (2009/2010)

Intézménytípus	Az intézmények száma	A tanulók létszáma	A teljes állású közismereti tanárok száma	A részmunkaidős közismereti tanárok száma
Általános felső középiskola	2446	658 100	26 015	9 809
Speciális profilú felső középiskola	2932	614 900	953	343
Technikum			6 814	2 655
Alapfokú szakiskola	1411	220 700	2 621	1 172
Összesen:	6789	1 493 700	36 403	13 979

A tanköteles kor utáni, pályakorrekciót segítő kiegészítő iskolákban a 2009/2010-es tanévben összesen 284 800 fiatal tanult.